

د ملریا غوماشی یادونه

د سنایي پرمختايي موسسې له خپرونو څخه

Ketabton.com

مرکز نشراتي باس تقديم می کند

د ملریا غوماشی یادونه

خپرونکې	:	د سنایي پرمختیایي موسسه
مسول مدیر	:	راز محمد دلیلي
لیکونکې	:	عبدالله کاکړ
پښتو ژباړه	:	پوهنمل امان الله لودین
انځورگر	:	فتانه بکتاش عارفي
کمپوز او دیزاین	:	سید نذیر حسینی

لومړۍ طبع : ۱۰۰۰ ټوکه، د سنایي پرمختیایي موسسه (SDO) د ۱۳۸۶ د وري میاشت.
 دوهم طبع : ۱۰۰۰ ټوکه، د سنایي پرمختیایي موسسه (SDO) د ۱۳۸۷ د ژمی میاشت.
 درېیم طبع : ۱۰۰۰ ټوکه، د سنایي پرمختیایي موسسه (SDO) د ۱۳۸۸ د ژمی میاشت.
 غلورم طبع : ۲۰۰۰ ټوکه، د سنایي پرمختیایي موسسه (SDO) د ۱۳۸۹ غویا میاشت.

اتم سړک، قلعه فتح الله د سنایي موسسه په کابل کې پته
 تېلفون: ۰۲۰ - ۲۲۰ ۱۶۹۳

۱۸۱ پوسټ بکس

برېښنا لیک: sleat@brain.net.pk

انټرنیټ پاڼه: www.sanayee.org

اورگزي پلازې شاته، یونیورسټي ټاون، پیښور پاکستان په پاکستان کې پته.

تېلفون: ۹۱۵۸۲۱۶۵ - ۵۸۴۲۱۵۵ - ۹۱ - ۰۰۹۲

فکس: ۵۸۴۵۱۳۹ - ۹۱ - ۹۲ +

ددې کتاب ټول حقوق د سنایي پرمختیایي

موسسې پورې اړه لري.

د ملاریا غوماشی یادونه

د سنائی پرمختیائی موسسه

تصویری کیسه

والسلام عبداللہ کی

د افغانستان تنکیو او ددی

پخوانی او تاریخی وطن د

راتلونکی جوړونکو ته

وړاندی کیری

سريزه

ستاسوپه لاس کې کتاب د ماشومانو او تنیکو ځوانانو د ادبیاتو په
سبک لیکل شوی دی ترڅو د دې کتاب د لوستلو په لړۍ کې په دې
پوه شي چې وقایه له درملنې (تداوی) څخه غوره او ګټه وړه ده.
د چاپیریال د حفظ الصحې مراعات د ژوند او انساني روغتیا ضامن
دی.

لکه چې وایي

سالم عقل په سالم بدن کې دی

هڅه کوونکي فعال ژوند هم له روغتیا سره رابطه لري.

په دې کتاب کې زیار ایستل شوی څو جوته شی چې څرنگه مضره
حشرات کورونو ته لاره پیدا کوي او د کورنۍ د بي پروایی له کبله د
میکروبونو د انتقال او ناروغۍ سبب ګرځي. برسیره پردې هغه
عوامل چې کورونو ته د حشراتو د داخلیدو لاره برابروي د ملریا د
غوماشي د یادونو په کیسه کې توضیح شوي دي. همدا رنگه هغه
تدبیرونه چې د میکروبونو د انتقال او له هغو څخه د خطرناکو
وقایعو مخنیوي کيږي هم بنودل شوي.

له ګرانو او زړه سواندو لوستونکو څخه هیله من یم چې د لیکوالۍ په
لاری د نوی لاروی له تیرو تنو څخه سترګې پټې کړي او خپل نظریات،
انتقادات او وړاندیزونه له مونږ څخه ونه سپموي.

والسلام عبدالله کاکړ

د ناشر سرليک (مقدمه)

د قادر او متعال خدای (ج) شکر ادا کوو چې موږ ته یې ددې توفیق را په برخه کړ چې د سنایي پرمختیایي موسسې د یوې اوږدې وقفې څخه وروسته د ماشومانو د کتابونو د چاپ او خپرولو د لړۍ په لیکه کې دستاسو په لاس کې کتاب خپرولو وسپاره.

دا کتاب چې په روان نثر په خاص لطافت او په ډیره خوږه ژبه نازولو ماشومانو ته لیکل شوی دی په زړه پورې تصویرونه او ښوونیزه کیسه چې د انسان د یوه تریخ د ښمن یعنې یوې ضرر رسوونکې حشرې (د ملریا غوماشې) یادونه دي.

چې له لوستلو او اوریدلو څخه یې د نوبتې تبې (د ملریا د تبې) لږزې د لوستونکي او اوریدونکي په بدن راځي او دی ته متوجه کېږي چې خپلې روغتیا او د چاپیریال حفظ الصحې مراعات په واسطه ځان له ناروغۍ څخه وقایه او د ناروغۍ په صورت کې د متخصص ډاکتر په مشوره تداوي کړي. د سنایي پرمختیایي موسسې او د باس د نشراتي مرکز هدف د گران وطن افغانستان د خلکو د ژوندانه بهبود او ښه والی دی.

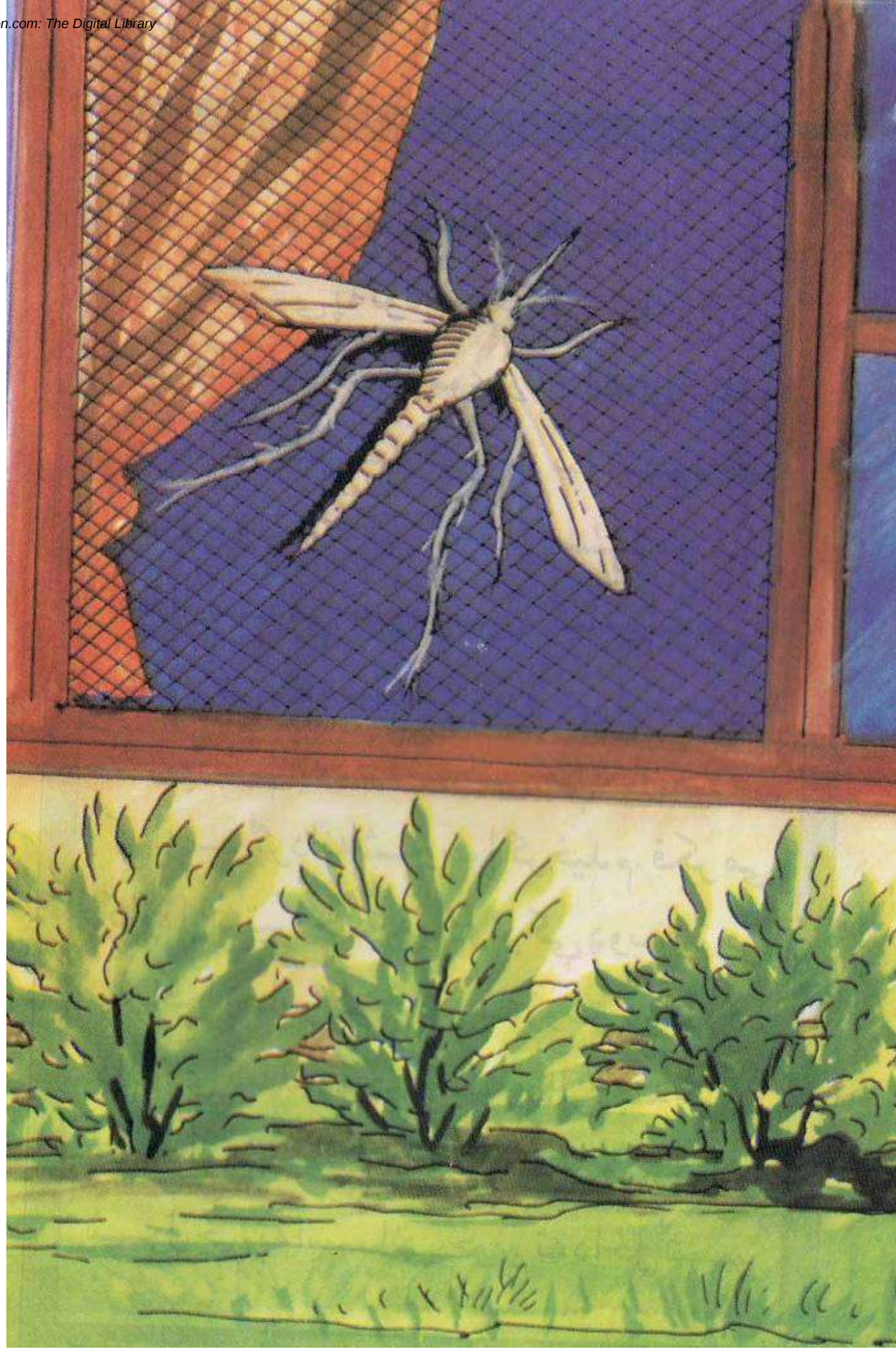
والسلام

راز محمد «دلیلي»

د سنایي پرمختیایي موسسې عمومي رئیس

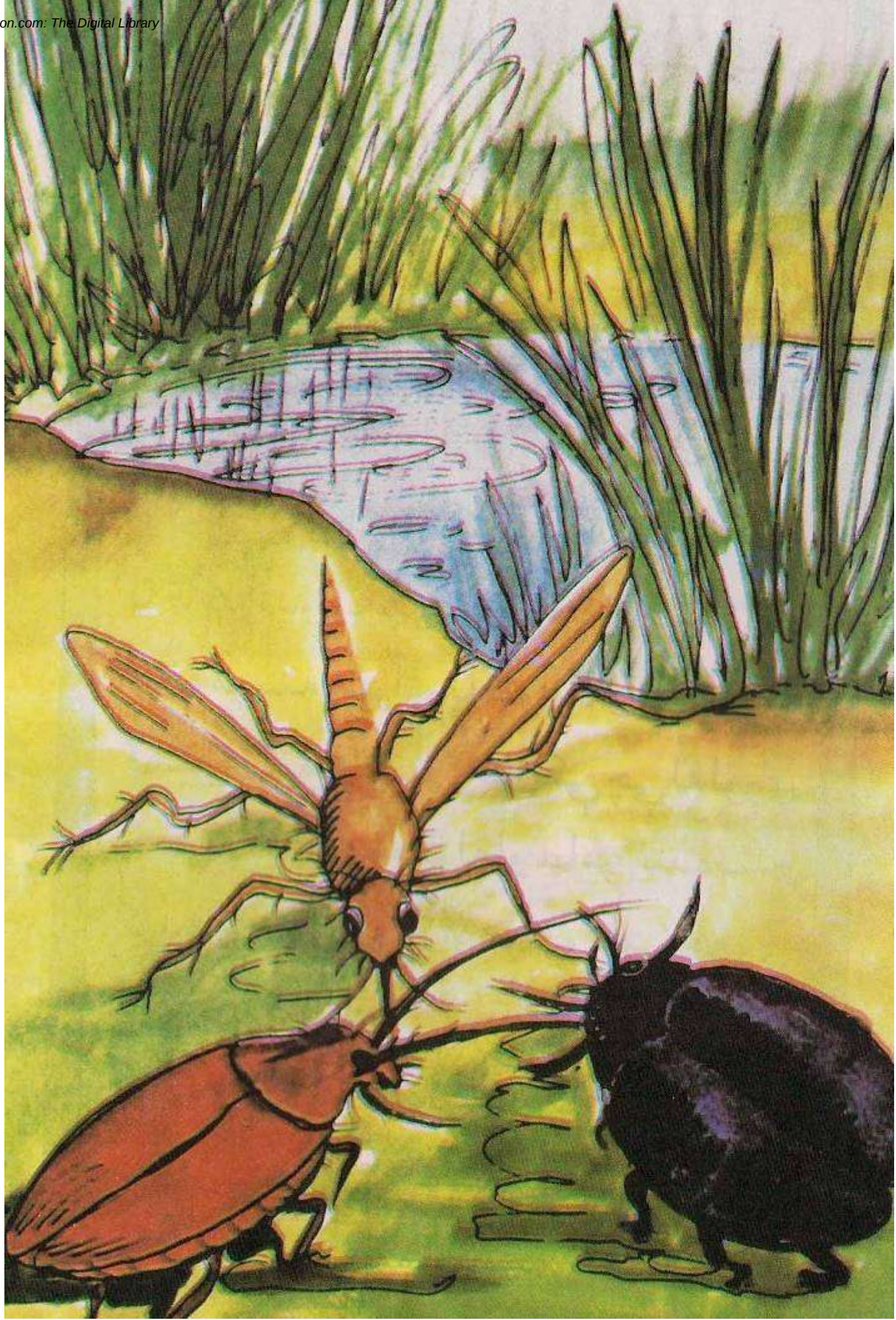
د ملریا غوماشی یادونه

د دوبي په تودو ورځو کې يوه ورځ ډيره
ستومانه او ستړي شوي وم. دالدي کبله وه
چې ماغوښتل هغه کور ته د ننه شم ناڅاپه
زما وزرونه د کرکي له جالي سره وښتل
مخ او سرمې خوږ شول. کينه پښه مې په
جالي کې بنده شوه نږدې وو چې د انسان په
لاس ورشم. په ډيره سختۍ مې ځان خلاص
کړ او سرگردانه شاوخوا گرځيدم. فکر مې
کاوه او د تيروخت په يادونو کې ډوبه وم چې
په پخوا زمانو کې موږ بڼه ژوند درلود،
داله دي کبله وو چې ځينې جالي به څيري
وي او لوي سوري به يې لرل او موږ کولای
شول چې په آساني خونو ته داخل شو

خپل وخت په خوښۍ تیر کړو او خپلې گیدې
 مړې کړو. لاکن اوس داسې جالۍ
 استعمالیږي چې سوري یې ډیر کوچني دي
 او موږ نشو کولای خونو ته دننه شو. په هر
 حال په نوموړې ورځ له ډیرو گرځیدو
 وروسته ډیره سترې او بی حوصلې شوې وم،
 ځکه چې بې جالۍ کړکۍ پیدا نشوه.

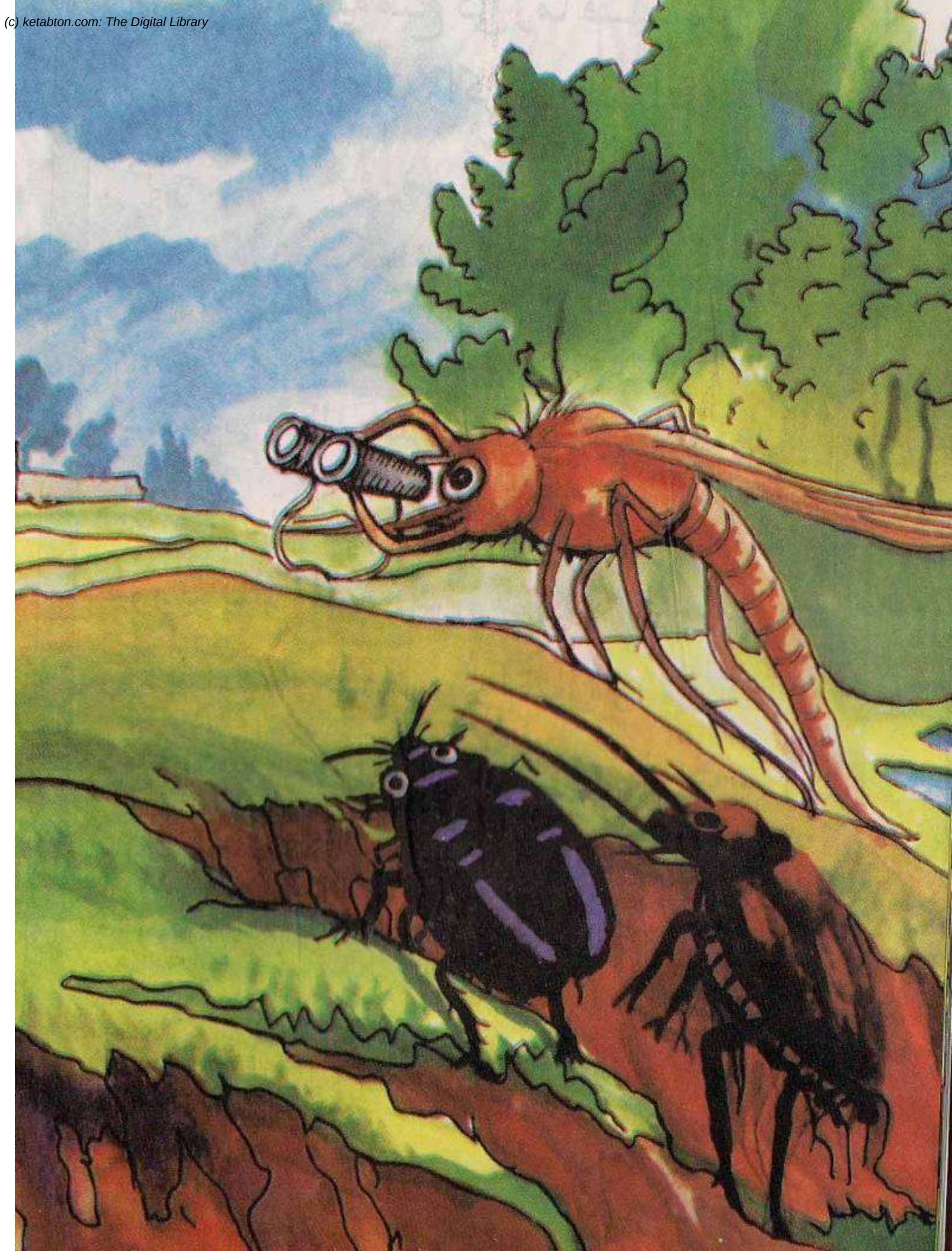
ناڅاپه رایه یاد شول چې له خپلو دوستانو
 څخه مرسته وغواړم په تلوار د ورېږو مور او
 قانغوزک ته په داسې حال کې چې له لورې
 څخه مې پښو دمه نلرله او سامې بنده بنده
 کیده ورنږدې شوم او موضوع مې هغوي
 ته بیان کړه. هغوي قبوله کړه او تصمیم
 مو ونیوه چې په گډه به کار شروع

کړو د هغوي په منځ کې زما قـدلور وو.
 د ورېښ يې ماته را کړ چې يوه بـی جـالـی
 کړ کی پيدا کړو. ډير کوبښن مې وکړ لاکن
 نتيجه يې ورنکړه نږدې وو چې ناهيلې شم
 ناڅاپه مې يو کور تر سترگو شو چې
 کړکيو يې جالـی نـلر لې ډيره خوبنه شوم او
 دوستانو ته مې وويل چې ښکار پيدا شو،
 موږ بريالي شو. لاکن زموږ ورځ تيره شوی
 وه د شپې ناوخته هره خوا تياره وه.

د ورېږو مور په داسې حال کې چې له خوبنۍ
 په جامو کې نه ځايده ويې ويل: ته خو
 وزرونه لری او له کړکۍ څخه دا خيليدای
 شی! موږ څه وکړو؟

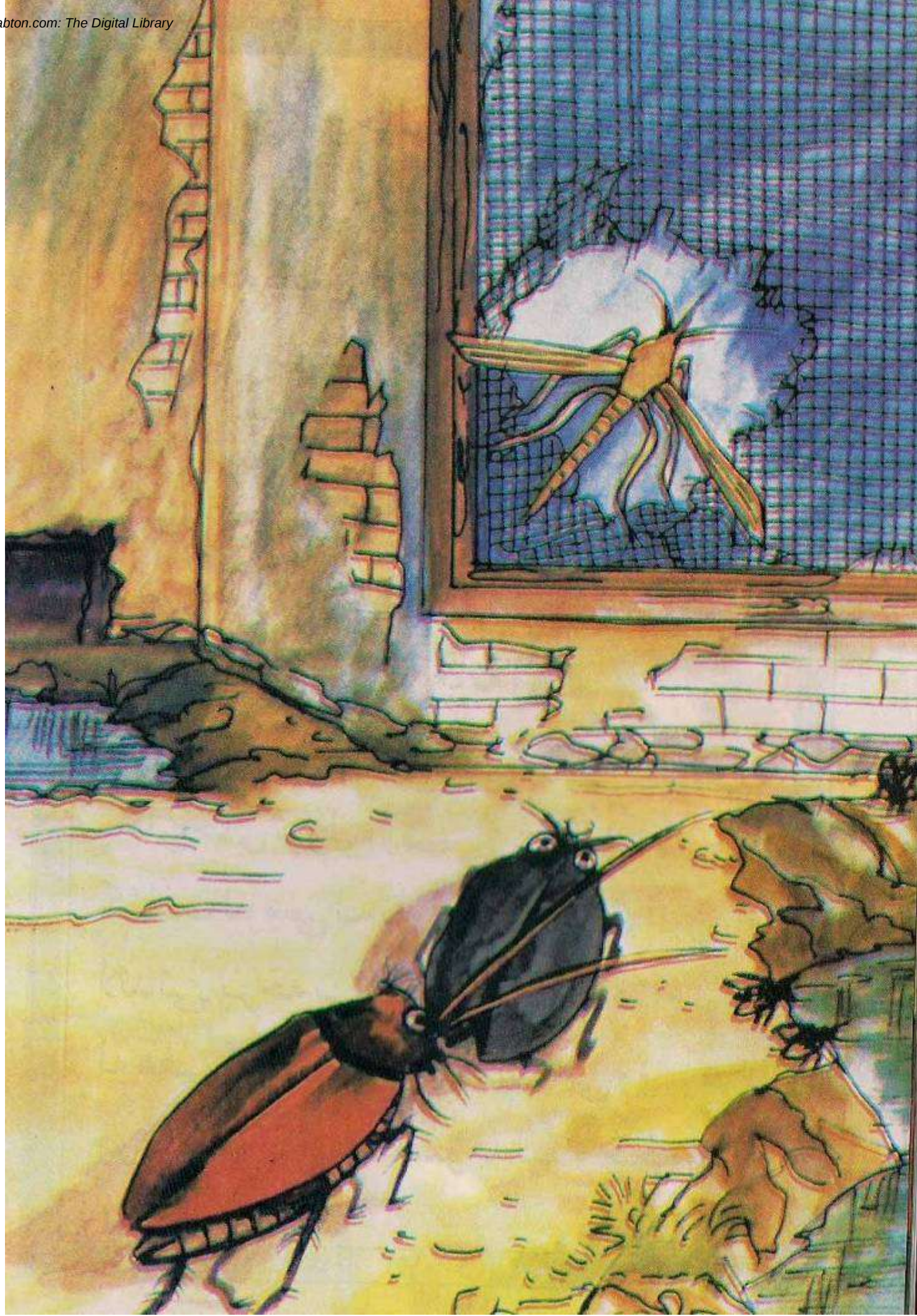
ماورته وويل: تشویش مه کوی هغه کور

چې کرکی یې جالی نلري د اوبو لاری یې
 هم جالی نلري، تاسو کولای شې د اوبو
 لاروڅخه پخلن ځای ته ځان ورسوئ په هغه
 ځای کې به سره یو ځای شو او اوضاع به
 مطالعه کړو. کله چې پخلن ځای ته داخله
 شوم عجیبه شاته حال وو. زما په فکر
 د کور خاوند میلمانه لرل. ډول ډول خواړه
 په ډول ډول لوښو کې پاته وو.

مچانو هم جشن درلود ترموږ د مخه یې د
 پخلن ځای نیولی وو.

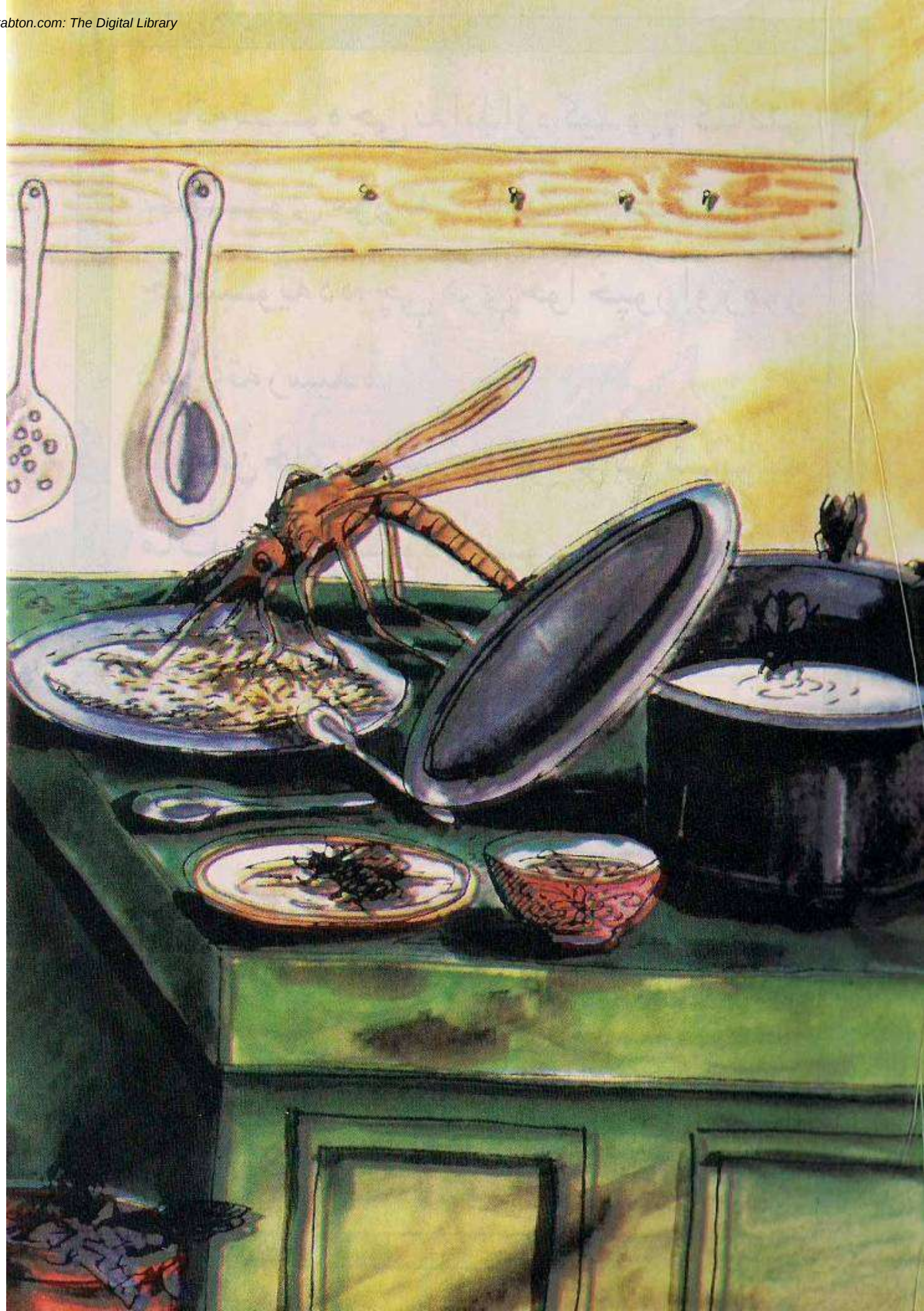
کثافت لوښی له ناولو کثافتو ډک وو او
 لاندنۍ برخه یې سوری وه چې کثافتونه
 له هغې څخه د باندې وتلي وو. زموږ
 خوشحالي ددی صحنو له لیدو څخه ډیره

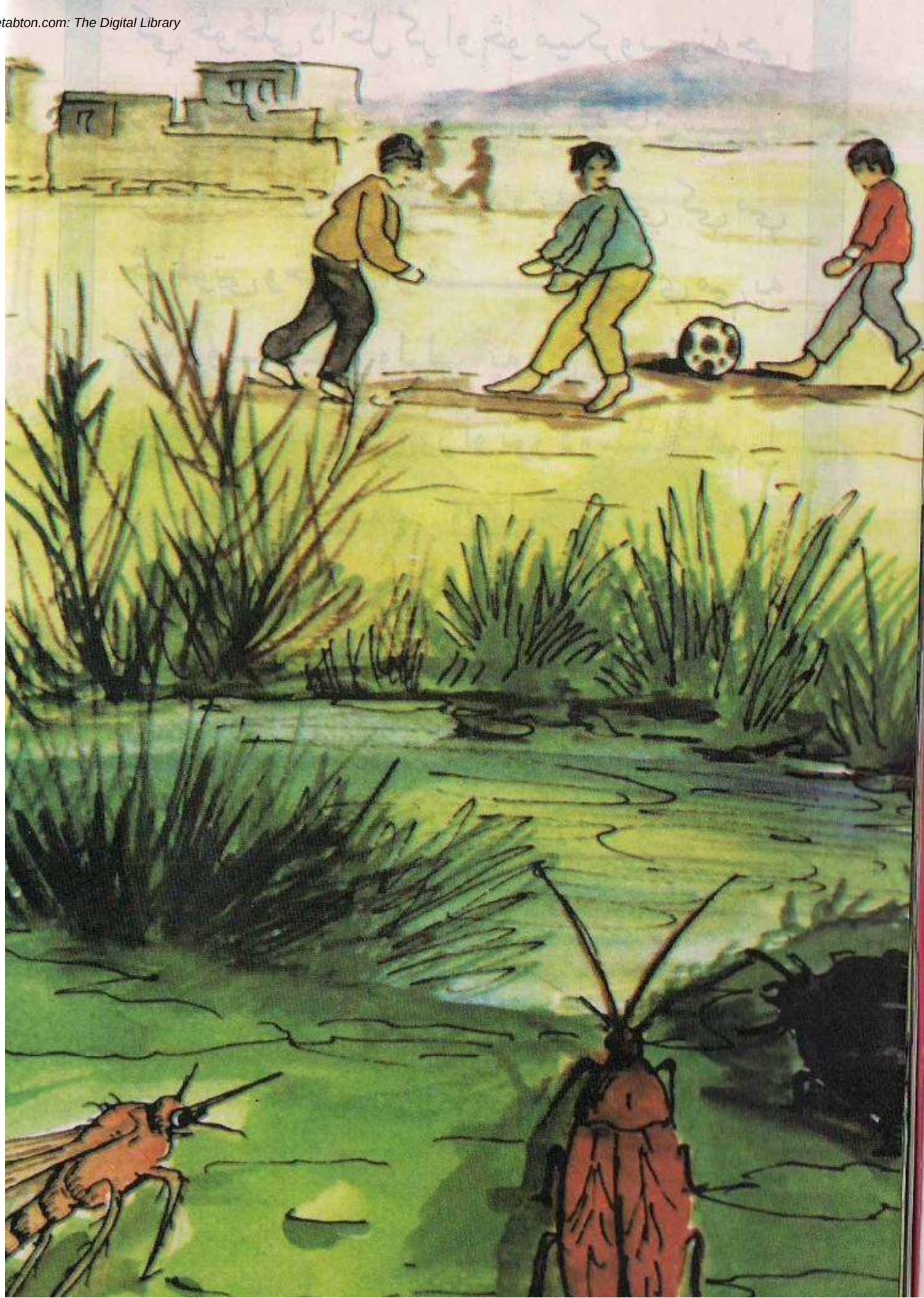
زیاته شوه چې نه اندازه کیده. د کثافتو
بـوی موږ ته د گلاب د عطرو په خیر
خوشبویه ده. چې هرې خوا خپور او زموږ
د ماغ ته رسیده.

د پخلنځای په بله خوا کې یو بې سرپوښه
مات سطل ایښودل شوی وو چې په هغه
کې د ډوډۍ توتې او د کیک او کلچو میده
چې چناسی یې کړي وو تر سترگو کیده.
نه وینځل شوي لوبښي او سرلوڅی تور
دیگی چې له شیدو څخه ډک وو تر سترگو
شو. هرو مرو دا شیدې یې د سهار د چای
لپاره پیرو دلی وی.

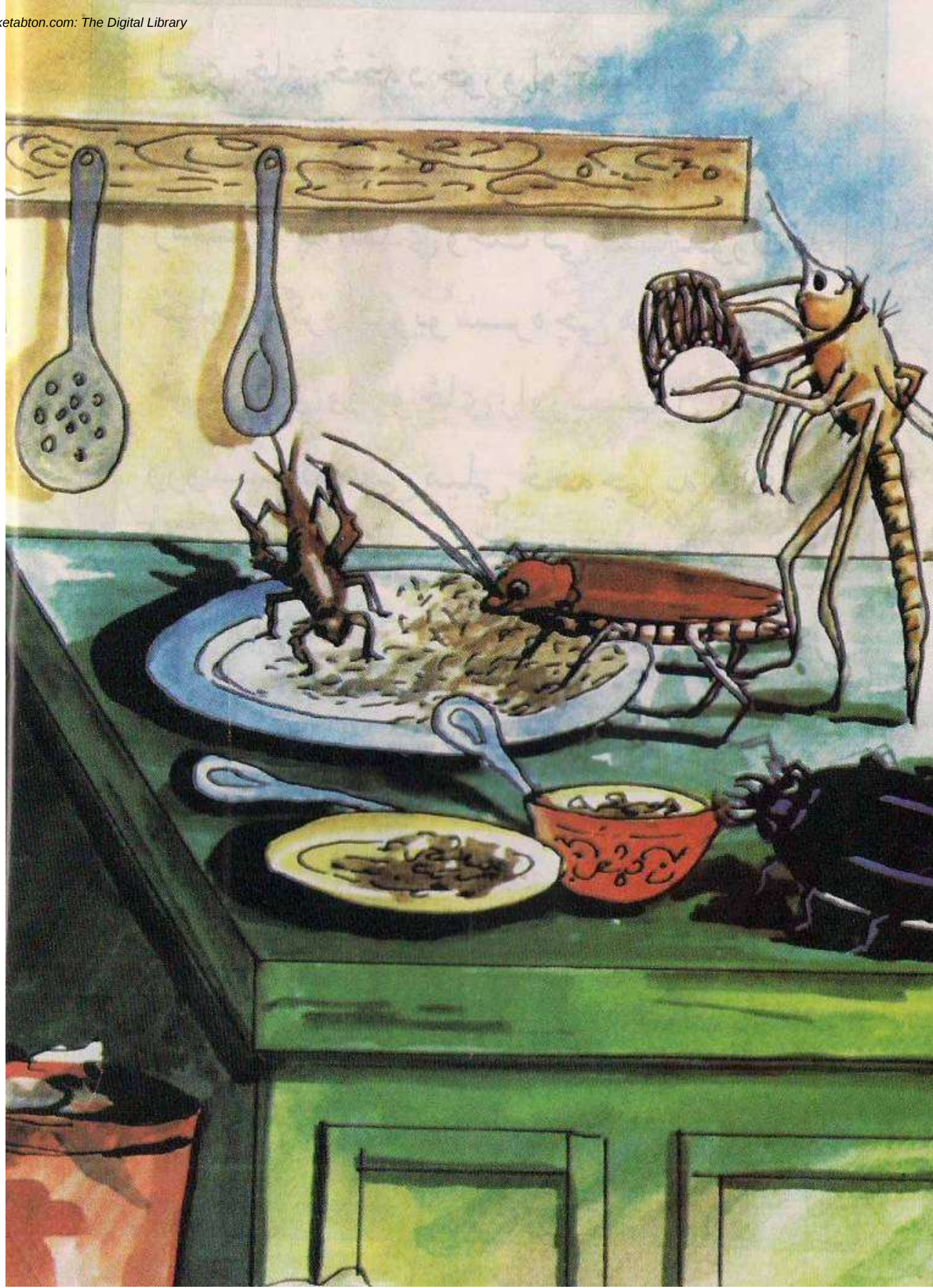
ما خپل وزرونه او ځان په کثافت لوبښی

کي څو ځلي داخل کړ او څو ميکروبونه چې
 زما هميشه نې ملگري دي له ځان سره
 واخيستل او د شيدو په لوبښي کې مې
 څو غوتې وخورې او شيدې مې په
 ميکروبونو ولړلې. په دې وخت کې مې
 وليدل چې دوربې مور او نور دوستان هم را
 ورسيدل هغوی ته مې وويل چې ولې ناوخته
 راورسيدئ؟ دوی وويل: (نږدې وو چې د
 اوبو لارو کې د کورپته غلطه کړو لکن د
 پخلن ځای د کثافت د لوبښي او سررلڅو
 خوړو بوی له موږ سره مرسته وکړه څو موږ
 پته پيدا کړه. ته څه پوهيرې چې زموږ د
 شامې (بوی کولو) حس د انسانانو په نسبت
 ډير قوي او حساس دی. موږ له ډير

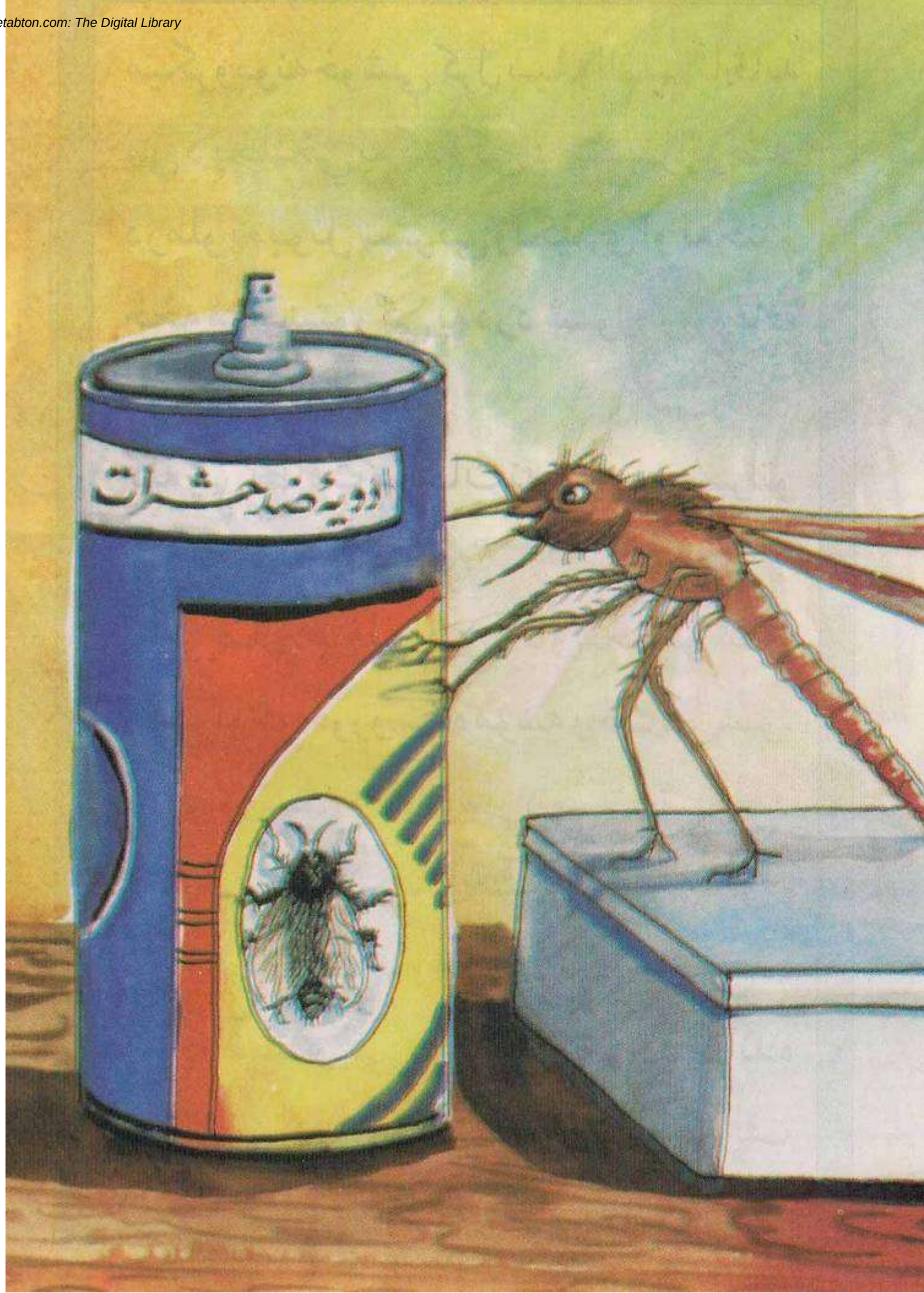
ليري خاي خخه د خورو او كشافاتو بـوى
 حس كوو او په تلوار هغه خاي ته خان
 رسوو. په همدې وخت كې قانغوزك له
 خپلو ملگرو كړيو سره چې هغوى يې هم
 خبر كړي وو يو خاي راوړسيدل. هغوى
 وروسته له هغې ميلې خخه چې په كشاف
 لوبښي كې ئې تر سره كړه د ناوینځل شويو
 لوبښو او تور ديگي په خوا روان شول. ما هم
 خان وروړساوه ومې ليدل چې د ديگك منح
 كې داسې كباب وو چې له خوبښى خخه مې
 خپل وزرونه وڅنډل او گيده مې بڼه مړه كړه
 يو ځل بيا مې په كشاف لوبښي كې خان
 ككړ كړ او كباب په لعاب كې مې څو ځلي
 سر كونډى ووهلى او په هغه خاي كې مې

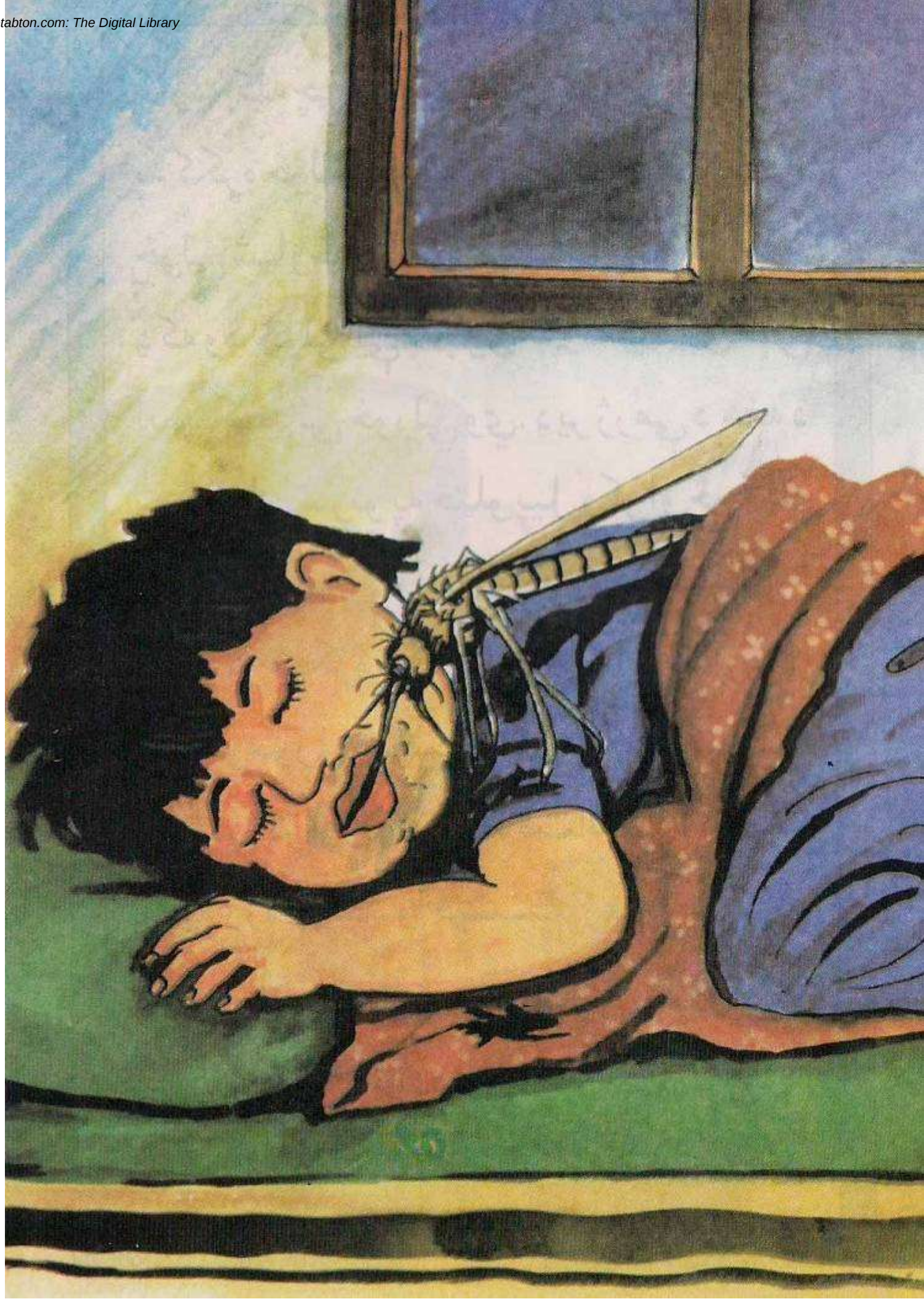
میکروبونه خوشې کرل بیا والو تم. ناخاپه
 مې د پخلنځي په کنج کې د حشراتو ضد
 درملو په بوتل سترګې ولګیدې اوله خندا
 څخه مې پښتورګی په درد شول اوله ځانه
 سره مې وویل:

کله چې نظافت مراعات نه شي د حشراتو
 ضد درمل څه ګټه لري؟

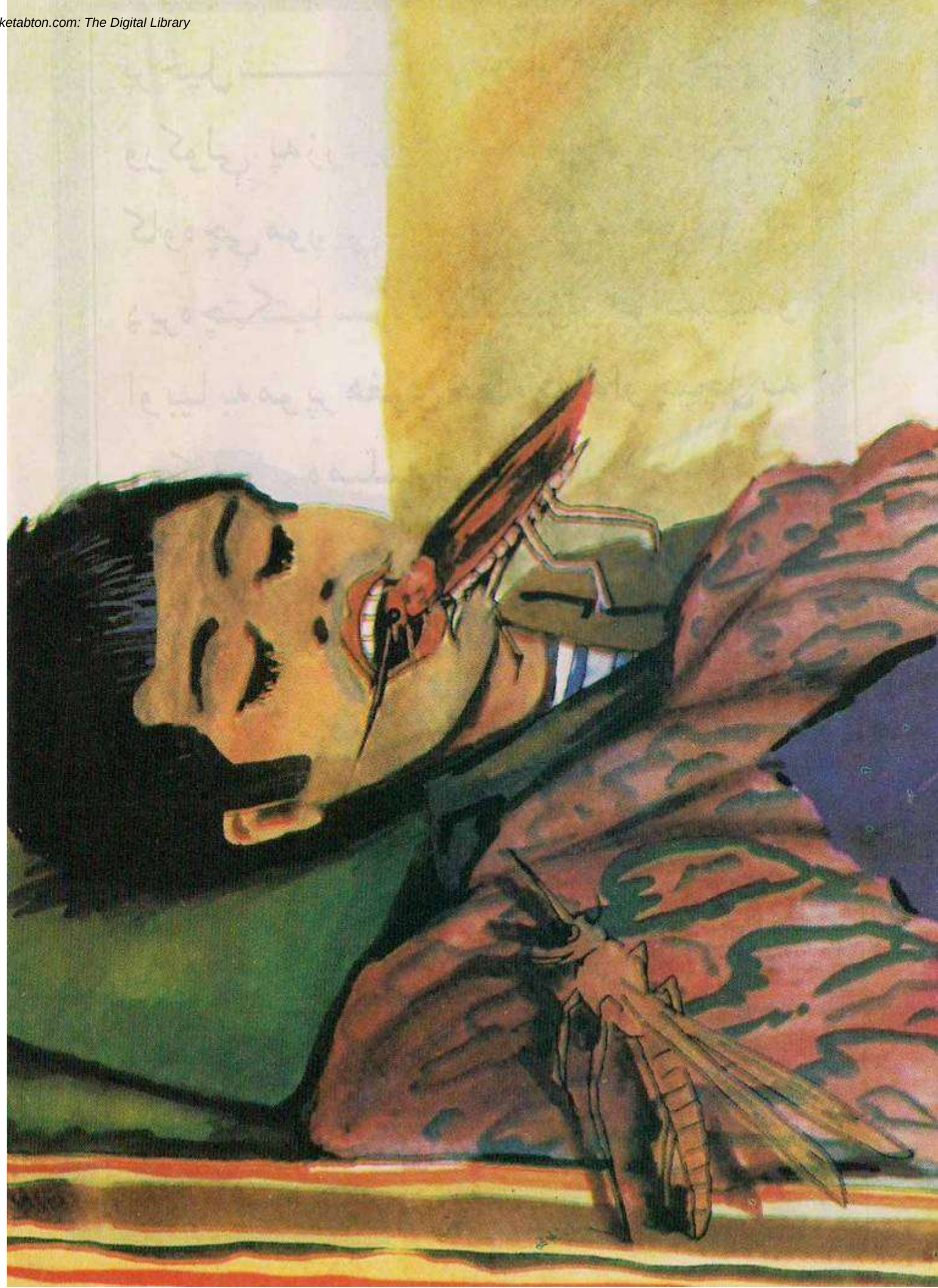
په هر حال د پخلنځای د ناوینځلولو شوو
 او سرلوڅو خوړو سره موبڼه وخت تیر شو.
 له دې ورسته د خونو وار (نوبت) شو او د
 هغو خواته مویو ځای حرکت وکړ. په لویه
 خونه کې د کور خاوند له میلمنو سره بیده
 وو. په میلمنو کې یو ماشوم چې په درانده
 خوب بیدېده وو او په لوړ آوازې خروپف

کاوہ، کلہ چہ ہغہ تہ نرڈی شوو پوہید و چہ
 پہ ککرہ خولہ بیدہ شوی دی حکہ چہ د
 خولی شاو خوائی سرینناکہ او لہ کثافاتو
 ډکہ وہ. خولی یی بدبوی کاوہ. کیدلامی شی
 آیسکریم ئی خورلی وی. ډیر ژرمی د هغه د
 شونډو اولاسونو په ختلو پیل وکړ او خو کلک
 نیښونه مې ورچخ کړل وروســـــــته مې د
 کثافاتو میکروبونه چي د خانه سره د اړوړي
 وود نوموړی هلك د خولې په کنجونو کې
 خوشې کړل او د بی نظافت انسانانو څخه
 مې د زړه قصد واخیست. زموږ جشن او
 خوشحالی په همدی وخت کې شروع شوه له
 نڅا او خندا نرڈی وو چي ضعف وکړو.
 هر یو موچي چیچه داسې ناراحتہ کیده چي

پر خیل ســـــراو مخ یی خان ته څپیرې
 ورکولې. په زړه پورې خودا وه چې دوي فکر
 کاوه چې موږ یې له منځه وړي یو خو موږ په
 ډیره چټکتیا سره د بالښتونو خواته پتیدو
 او بیا به مو پر هغوي حمله کوله او چیچل به
 مو کول د یوه میلمه خوله وازه (خلاصه) پاته
 وه ما غوښتل وردننه شم خو ومی لیدل چې
 د ورږی مور تر ماد مخه دهغه خولی ته
 ننوتی او د ژبی لاندی برخه ئې خټی، هغی ته
 می وار (نوبت) ورکړ او ماحوصله وکړه. په
 خلاصه توگه ویلای شم چې نوموړی شپه
 ډیره جالبه او دیادونو ډکه شپه وه چې هیڅ
 کله ئې هیرولامی نه شو.
 په بله ورځ مې زړه طاقت ونه کړ بیا هغه

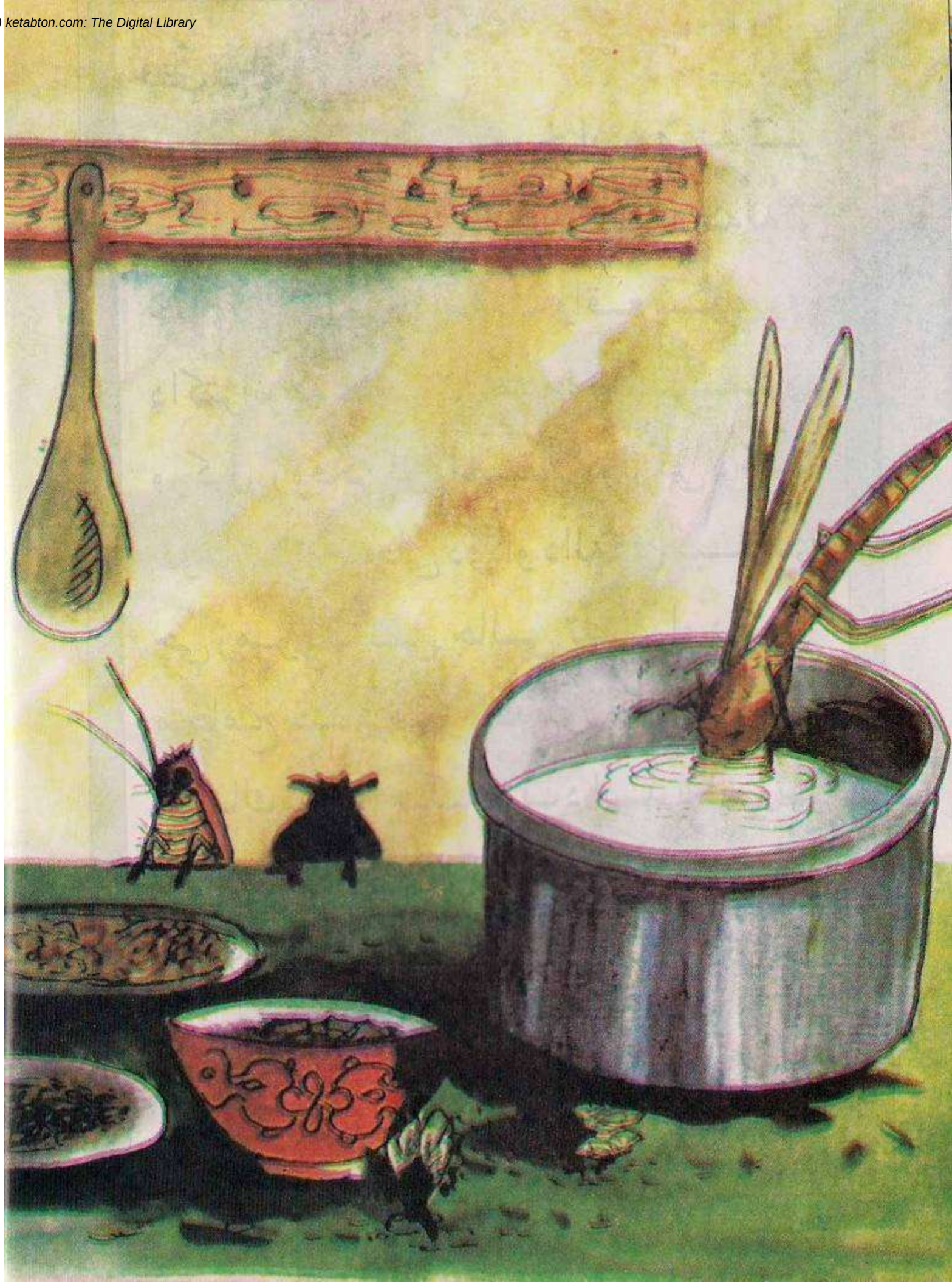

کور خواته ور غلم خود تیری شپی د
 عملیاتو نتیجه له نږدی څخه وگورم.
 خپل ځان می د کوتی په یوه تیاره ځای
 کې پټ کړ او د کورنی د غړیو د مشرانو
 خبرو ته می غوږ وینو چې داسې یې ویل:
 ډیر ستړی شو، اسد له خپل پلار سره په
 روغتون کې پاته شو. د اسد دوینی د
 معاینی پایله مو واخیستته او ملریا
 تشخیص شو. له خوبنۍ نږدې وو چې
 چیغه کړم چې د ملریا د انتقال اتل دلته
 موجود دی لکن له احساساتو څخه می
 مخنیوی وکړ خپل غوږونه مې بڼه تیز
 کړل خود پای خبرې واوروم.
 د کور خاوند خپلو خبرو ته دوام ورکړ او

ويي ويل:

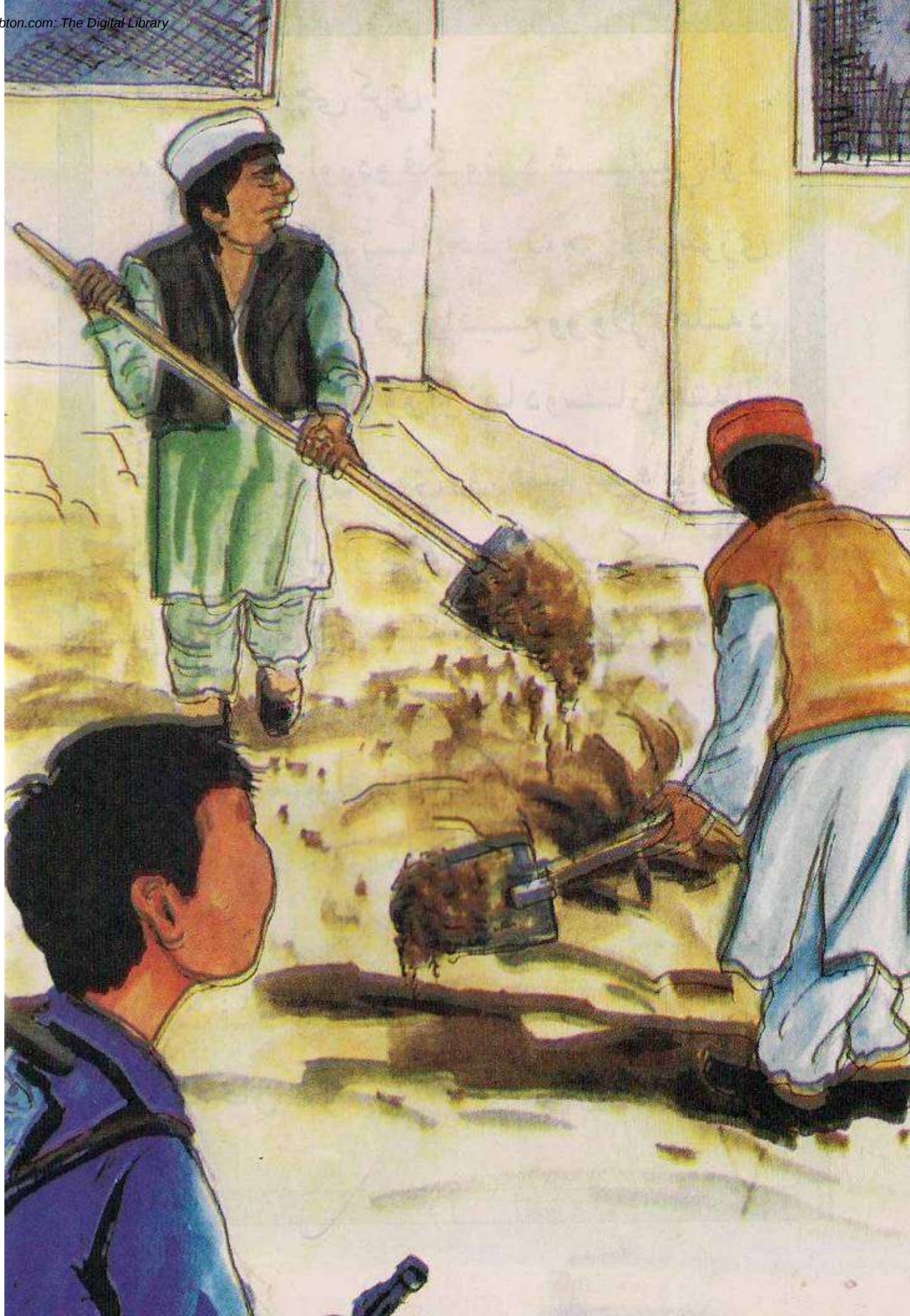
روغتيايي حالت يې ډير خراب دى بڼه شو
 چې په وخت روغتون ته ورسيد که نه نو
 خداى (ج) خبر چې څه به واقع شوي وو.
 ډاکترانو په عاجله توگه هغه ته ســـــــيروم
 ورکړل. زه فکر کوم اسد خوارکى د ملريا
 غوماشي چيچلى دى او داله دې کبله دى
 چې زموږ کرکى جالى نلري او د کور
 مخامخ خندق هم زياته موده کيږي چې نه
 دى پاک شوي. ميلمه توب د اسد په کورنى
 زهر شوه. همدې خبرې زما په غوږ کې
 جرنګ وکړ چې کيداى شي په راتلونکي کې
 زموږ لاره بنده شي.
 په خاصه توگه که ويالى صفا او د ډنډونو

ولاري اوبه وچي کري.

په خفگان او اوږدو فکرونو د شنيلي او د
ماشومانو د فوټبال چمن ته چي د نوموړي
کور تر خوا پارک کي واقع وو ولاړم هلته د
ولاړو اوبو يو ډنډ وو او زما دوستان هلته يو
ځای سره راټول شوي وو. هلته سره يو ځای
مصروف شولو او هغه کور مو هير کړ.

له څو ورځو وروسته بيا هغه کور ته روانه
ووم ومي ليدل چي څو کسان د بيل او کډال
او نورو وسايلو پواسطه د خندق په ډکولو
لگيا دي ما خپل ځان د ونو پاڼو شاته پټ
کړ. ستوني مي له ډيره غمه راډکيده او تر
زيات فشار لاندې وو. په ډير افسوس سره
مي له ځان سره ويل چي تر دې وروسته به

چیرې ځم او له کوم ځایه به خواړه تر لاسه
کووم!!!

درمل شیندل یې پیل کړی وو. په ډیر خفګان
او غم سره له هغه ځایه والو تم. ورځې تیری
شوې لکن زړه مې آرام او قرار نه درلود. خو
هفتې وروسته بیا همدې ځای ته ولاړم.
پوهیږي چې څه مې ولیدل؟

هغه کور مې پیدا نه کړ. هرې خواته مې چې
وکتل نو موږی کور مې تر سترګو نه شو. د
هغه پخواني کور پر ځای مې یو ډیر پاک او
صفا کور چې کړکی ئې په جالیو پوښل
شوی وی کله چې ښه دقت مې وکړ په دې پوه
شوم چې دا خو هغه پخوانی کور دی چې
اوس پاک او صفا شوی دی له لیدو څخه

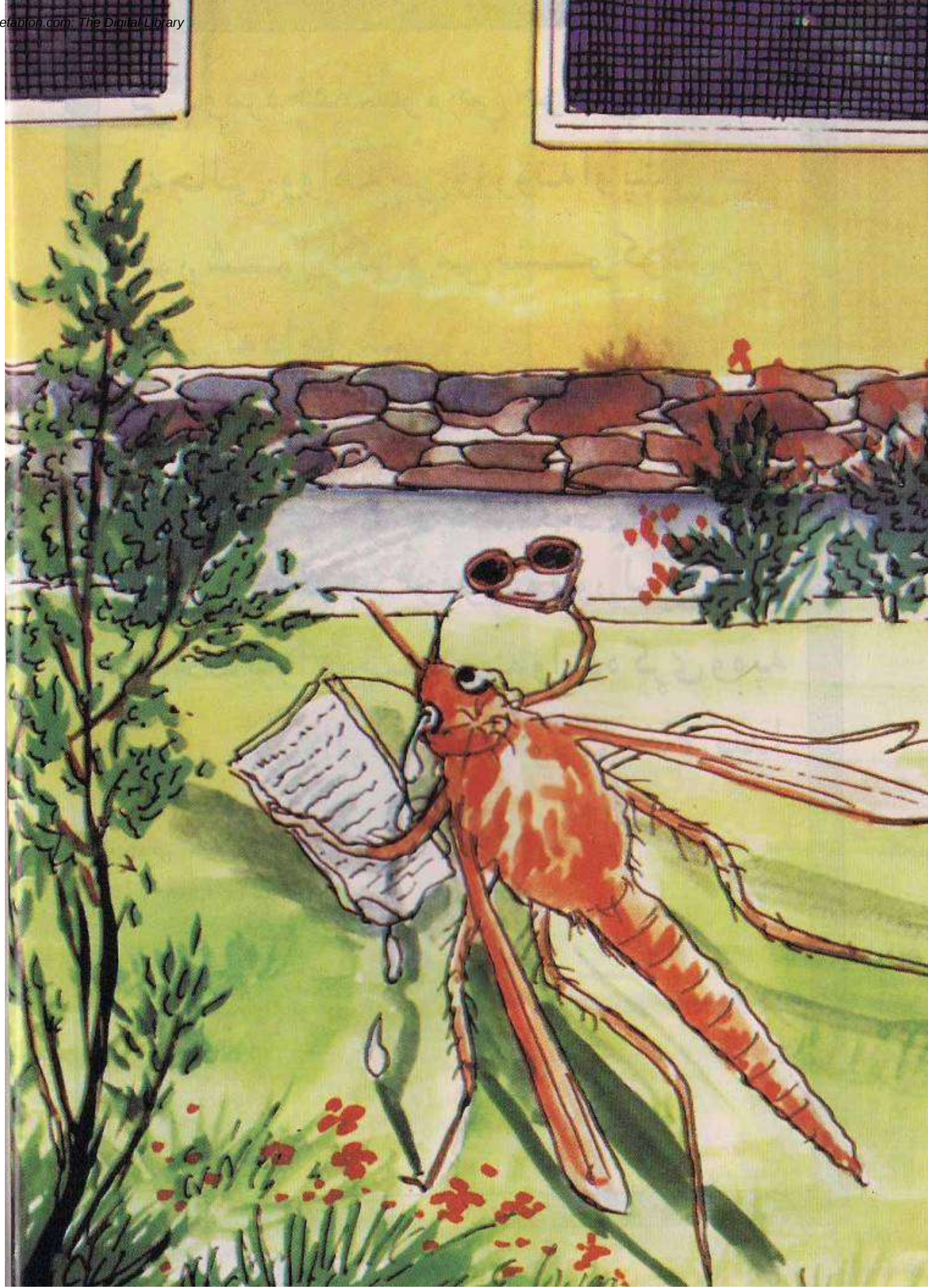

ئې دومره خفه شوم چې خو خې مې خان
په جالې وواهه چې وزرونه او پېښې مې
خوږ شول لاکن و مې نشو کولای چې
کوټې ته داخل شم.

گرانو لوستونکو!

اوبښکې مې نه پرېږدی چې خپلو لیکنو
ته دوام ورکړم. د نوموړې کور لیدل زما
پر خفه اروا سخته ضربه وارده کړې وه په
تلوار سره والو تم تر څو کوم بل ځای پیدا
کړم.

(پای)

ستاسو د معلومات اېاره خو مختصر ټکی

ملريا څه دی.

ملريا دوينی يو پرازيتی آفت ده چې داناښل مونشي غوماشی د چيچلو له لاری انسان ته سرايت کوي. دا آفت د لرزنده تبی، د طحال (توری) لویدو او وینی کموالی سبب گرځي.

دا پرازيت له يوه انسان څخه بل ته د اناښل مونشي غوماشی (چې په خپلو لعابيه غده واکو کې دا پرازيت ولري) پواسطه هغه وینه زبيني او په مقابل کې له خپلو لعاب (لارو) سره د ملريا پرازيت د انسان وینی ته داخلوي. د ملريا پرازيت د وینی سروکړيواتو او بيا وینی (کبد) حجراتو کې داخلېږي او شمیري زیاتېږي.

د ناروغۍ سرايت:

د ملريا غوماشی په ولاړو اوبو او ډنډونو کې هگي اچوی او بچي هلته انکشاف کوي. او په ملاريا اخته کسانو دوينی زبيني له لاري له يوه انسان څخه بل ته

سرایت کوي.

ملریا یو تبه لرونکی ناروغی ده چې په سردرد او
لړزاندې تبي سره شروع کېږي چې د بندونو (مفاصلو) او
ټول ځان دردونه ورسره یو ځای وي. تبه د ملریا پرازیت د
نوعیت له مخې کله کله په منظم ډول یوه ورځ په منځ کې
په بله ورځ په متناوب ډول او یا کله کله په غیر منظم ډول
لیدله کېږي.

اختلالات:

دویني کمیدل او توری (طحال) غتیدل دي.

وقایه:

د کوټو کر کیوته جالی نیول، د ولاړو اوبو او ډنډونو له
منځه وړل او د حشراتو ضد درملو پاشل په خاصه توګه د
تودوڅي په موسم کې.

تداوی:

ناروغ ډیر ژر داکتر ته ورسوي او د داکتر په مشوره هغه
ته درمل ورکړي. په خپل سر او د داکتر له مشورې پرته
ناروغ ته له درمل ورکولو ډډه وکړي.

Khaterat Pasha-e-Malaria (Malaria Mosquito)

Published by : Sanayee Development Organization (SDO)
Editor-in-Chief : Raz Muhammad Dalili
Author : Abdullah Kakar
Artist : Sultan Hamid Fanoos
Translated by : Assosiat firof Amanullah Ludin
Composed by : Saifullah Zamani

1st Edition : 1000 copies, Financed by (SDO), May 2007
2nd: Enditon : 1000 copies, Financed by (SDO), Nov 2007
2nd: Enditon : 1000 copies, Financed by (SDO), Feb 2008

Publishing date : Apr 2010
Number of copies : 2000 copies
Financed by : Sanayee Development Organization (SDO)

Kabul address : Sanayee Development Organization (SDO)
Qala-e-fatiullah 9th street, Near Shahoon Electricity Junction
Kabul telephone : 0093-(20) 2201693
Post Box : 181 Kabul Afghanistan
Email : sdfkabul@ceretechs.com
Websites : wwwsanayee.org
Www.nawidefarda.com

Peshawar Address : Kabul English Language Center,
Behind Orakzai Plaza and total CNG, university Road Shaheen
Town, Peshawar Pakistan
Telephone : 0092-91-5842155 - 91582165
Fax : +92+-1-5845139

All Rights Reserved

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library